

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.ик.н. Анна Недялкова,
ВСУ „Черноризец Храбър“

Относно: Дисертационен труд на тема *„Международните отношения в периода на Студената война“*, представен от проф. д-р Надя Георгиева Бояджиева за присъждане на научната степен **„доктор на науките“**, Професионално направление 3.6. „Право“, Докторска програма „Международно право и международни отношения“

Представеният дисертационен труд е с обем от 359 страници. Структуриран е във въведение, осем глави, заключение, приложения, списък на съкращенията и библиография. Всяка глава включва от три до седем параграфа.

Обект на изследването са регулираните от следвоенното международно право международни отношения, обозначавани, с утвърдения в специализираната научна литература термин „Ялтенско-Потсдамска система“. Популярното название „Студената война“, е използвано удачно за привличане вниманието на по-широк кръг от читатели.

Темата несъмнено е актуална, въпреки че Студената война, започнала преди шест десетилетия години, приключи преди почти тридесет години. **Актуалността** произтича, както от обстоятелството, посочено във въведението, че днешната система на международните отношения „може да бъде разбрана по-добре, ако се направи сравнение с предходната система на двуполусно противопоставяне“ (стр. 5), така и от факта, отбелязан в автореферата, че натрупаната дистанция от време позволява да се даде историческа оценка на периода, и което е по-важно – да се потвърди или отхвърли правилността на теоретичните постановки, залегнали в основите на планираните по това време политики.

След края на Студената война територията на Европа и съпределните територии отново се превърнаха в поле на военни действия, икономически санкции и перманентни терористични атаки. Парадоксално, но е факт, че започва да се забелязва носталгия по времето на „мирното съвместно съжителство“. В средствата за масова информация се лансира виждането, че Студената война е била сполучлива форма на партньорство между

двете САЩ и Съветския съюз, благодарение която близо половин век гражданите на Старият континент се радват на мир и благополучие.

Въпросът – дали това е така, неминуемо минава през разрешаване на научния проблем - вписва ли се, по своите характеристики във Вестфалската система на международните отношения етапът от развитието на света, и ако – да, в каква степен. Отговорът ще легитимира или ще отхвърли значимостта на въпроса за необходимостта от изграждане на принципно нова система за регулиране на международните отношения след края на Студената война (стр. 8).

Научният проблем може да се дефинира като въпрос, на който все още не е даден отговор или поне няма един, общоприет такъв. Дисертационният труд на проф. д-р Надя Бояджиева е фокусиран (**предмет на изследването**) именно на въпроса – до каква степен периодът на Студената война детерминира сегашното състояние на международните отношения. Отговорът се търси в три направления:

- доколко двуполюсният модел и идеологическото противопоставяне се явяват фактор, който лимитира свободата на поведение на „Великите сили“?

- дали отпадането на ограниченията разруши „режима на толерантност“ от годините на Студената война, основан на „баланса на силите“ между НАТО и Варшавския договор и на взаимното „ядреното сдържане“?

- в каква степен закрепването на двуполюсният модел в актове на международното право, основни „страни“ води до ограничаване на неопределеността в глобалната среда и прави живота на обикновения човек по спокоен?

Науката за международните отношения и промените в международната система, разположена върху научното поле „на границите на историята, икономиката и правото“ (стр. 7) не е в състояние да даде изчерпателен отговор на тези въпроси. Това не се и иска, защото обратното означава да се навлезе в предметната област на биологията, етнографията, социологията, социалната психология, където обществените отношения се структурират по критерии, които не позволяват да бъдат подложени на регулиране от системата на международното право.

От тази гледна точка заслужава положителна оценка **логиката на структуриране на научното** изследване - авторът тръгва от научно-методологичните основи на проблема (1-3 глави), преминава през конкретиката на концептуалните различия и историографската му фиксация (4 глава) и на тази база подлага на анализ и оценка развитието на процеса, наречен „Студена война“ (5-7 глави). Последната 8-ма глава, не се

вписва във времевите и тематичните рамки на изследването и стои като чуждо тяло в неговата конструкция.

Оригинален е **авторският подход** към науката за международните отношения като процес на преход от нейния емпиричен стадий, който се свежда до класификация и обобщение на емпирични данни към теоретичния стадий, когато се появява и развива теория в собствения смисъл на думата. В изследването отчетливо е показано как преходният период се осъществява чрез редица промеждутъчни форми на анализ и обобщение, в рамките на които се формират първични теоретични конструкции. Например, наличието на множество опити да се дефинира понятието “международни отношения” е свидетелство, че научното познание се съдържа в по-малко развити форми, каквито са различните класификации, типологии и първични обяснителни схеми. В дисертационното изследване ясно се очертава как преходният етап генетично предшества появата на теория на международните отношения като най-сложна и развита форма на организация на научните знания, която дава цялостна представа за закономерностите и съществуващите връзки в системата на международните отношения.

В това отношение **безспорен принос** е систематизирането, както на основните проблеми в сферата на международните отношения по времето на Студената война, така и на тяхното фиксиране и интерпретация в научната литература. На тази основа, авторът обосновава логична периодизация на това време, което повишава целенасочеността на анализа и прецизността на направените в дисертационния труд обобщения. От тази гледна точка, предложената периодизация, може да бъде оценена и като **методологичен принос**, който може да бъде използван в организиране работата и на други изследователи, които се интересуват от темата „Студена война“.

В **критичен план** си позволявам да отбелжа още веднъж нелогичното присъствие на осма глава, както от гледна точка на предмета на изследването, така и от неговите хронологични рамки. Самият автор, (в Автореферета, стр. 35), допуска тази глава да се възприема като „чужда“, дори „излишна“ за целите на изследването.

Изложението е претоварено и с други излишни текстове. Това се отнася особено до първите три глави, в отделни части на които, текстът е по-скоро като за учебник. Работата щеше да придобие много по-целенасочен вид, ако прегледът на философските и политологични концепции, историята на международните отношения и различните теории за тях бяха пречупени през обекта и предмета на изследването.

Необичайно голям е броят на заявените от автора научни приноси. Препоръчително е за защитата те да бъдат прецизирани. В това отношение препоръчвам методиката на Торстен Веблен, според когото науката е невъзможна без предварителна представа, без научна хипотеза, която всъщност е научно запитване, дефинирано като предварителна представа за причинност. В този смисъл научният принос се свежда до потвърдената в резултат на изследването предварително заявена от автора представа или хипотеза.

Оправените критични бележки не омаловажават оценката, че професор д-р Надя Георгиева Бояджиева е представила **завършен дисертационен труд**. На това основание, препоръчвам на членовете на научното жури да вземат решение **за присъждане на научната степен доктор на юридическите науки**.

20.04.2016 г.

Подпис:

(проф. д.ик.н. Анна Недялкова)